

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Europejski program na rzecz umiejętności służący zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności«”

[COM(2020) 274 final]

„Wniosek dotyczący zalecenia Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności”

[COM(2020) 275 final]

(2021/C 10/07)

Sprawozdawczyni: **Tatjana BABRAUSKIENĖ**

Wniosek o konsultację	Komisja Europejska, 12.8.2020
Podstawa prawna	Art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	9.9.2020
Data przyjęcia na sesji plenarnej	29.10.2020
Sesja plenarna nr	555
Wynik głosowania	218/0/5
(za/przeciw/wstrzymało się)	

1. Wnioski i zalecenia

1.1. EKES przypomina, że posiadająca odpowiednie umiejętności i wykwalifikowana siła robocza stanowi jeden z głównych atutów europejskiego modelu społeczno-gospodarczego oraz że należy wykorzystać wsparcie na szkolenia dla osób młodych i osób dorosłych jako dźwignię do pobudzenia **długoterminowego i zrównoważonego wzrostu gospodarczego**, ponieważ takie działania pomagają w **zwiększaniu innowacyjności, produktywności i konkurencyjności**, a także wspierają pracowników w sprawiedliwej transformacji oraz w rozwoju kariery i poprawie zarobków.

1.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że program na rzecz umiejętności oraz proponowane zalecenie w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) opracowano w ramach **Europejskiego filaru praw socjalnych** oraz że mottem programu na rzecz umiejętności jest pierwsza zasada filaru.

1.3. Komitet uważa, że projekty **centrów doskonałości zawodowej** i udział państw finansujących w **konkursach EuroSkills** jako jedno z narzędzi przyczynią się do postępów w całym systemie kształcenia i szkolenia zawodowego, poprawiając jakość, atrakcyjność i włączenie społeczne w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego dla wszystkich. Cel ten należy osiągnąć w ramach współpracy z **właściwymi partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego**, w tym z rodzinami, rodzicami i uczniami.

1.4. EKES przypomina, że zapewniając **„odpowiednie umiejętności”** w celu zaspokojenia najpilniejszych potrzeb osób młodych i osób dorosłych związanych z prowadzeniem udanego życia w społeczeństwie oraz w celu zaspokojenia potrzeb rynku pracy w kontekście transformacji cyfrowej i ekologicznej, należy uwzględnić **kompetencje kluczowe i umiejętności w zakresie STEAM** ⁽¹⁾.

1.5. EKES podkreśla konieczność **poświęcenia szczególnej uwagi kompetencjom społecznym i obywatelskim**, które są niezbędne dla jednostek jako obywateli państw demokratycznych. Edukacja obywatelska powinna być dostępna dla każdego, a w szczególności dla grup defaworyzowanych ⁽²⁾. EKES zachęca państwa członkowskie do wdrożenia zalecenia Rady w sprawie promowania wspólnych wartości ⁽³⁾ oraz do wzmocnienia edukacji na temat **wartości europejskich i europejskiej tożsamości w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych**.

⁽¹⁾ STEAM – nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria, sztuka i matematyka.

⁽²⁾ EIGE

⁽³⁾ Zalecenie Rady w sprawie promowania wspólnych wartości, edukacji włączającej i europejskiego wymiaru nauczania (Dz.U. C 195 z 7.6.2018, s. 1).

1.6. Komitet z zadowoleniem przyjmuje wniosek dotyczący **paktu na rzecz umiejętności w zakresie zmiany i podnoszenia kwalifikacji pracowników** oraz wzywa do opracowania osiągalnych celów i uzgodnionych **wspólnych zasad jakości** przy współpracy z właściwymi **partnerami społecznymi**, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi ważnymi zainteresowanymi stronami, aby zapewnić **skuteczne rozwiązania dla wszystkich**.

1.7. EKES wzywa również do położenia większego nacisku na **polityki w zakresie poradnictwa i doradztwa** w odniesieniu do zielonej i cyfrowej transformacji rynku pracy poprzez rozszerzenie mechanizmów wsparcia oferowanych przez różnych dostawców informacji, np. programów związków zawodowych obejmujących przedstawicieli ds. szkoleń, wsparcia w zakresie zasobów ludzkich dla przedsiębiorstw oraz działań społeczeństwa obywatelskiego w celu **zachęcenia osób dorosłych i pracowników do podnoszenia i zmiany kwalifikacji**. EKES przypomina, że zapewnianie kształcenia jako wsparcia w ramach sprawiedliwej transformacji cyfrowej i ekologicznej rozpoczyna się od **walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego** oraz od zapewnienia **uznawania i certyfikacji kursów szkoleniowych**, aby mogły one stanowić element zdobywania pełnych kwalifikacji.

1.8. EKES odsyła do swojej opinii „Trwałe finansowanie uczenia się przez całe życie i rozwoju umiejętności w kontekście niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej”⁽⁴⁾ i zauważa, że plan odbudowy, instrument *Next Generation EU* i inne **fundusze unijne** (EFS+, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji itd.) należy wykorzystywać w sposób skuteczny i spójny, aby zapewnić rzeczywiste wsparcie dla polityk w zakresie kształcenia i szkolenia.

1.9. Komitet wzywa do przeprowadzenia badań na szczeblu europejskim dotyczących koncepcji **europejskiej inicjatywy na rzecz indywidualnych rachunków szkoleniowych**, która mogłaby służyć jako inicjatywa ramowa lub szczególne wsparcie w zakresie potrzeb państw członkowskich. EKES apeluje do Komisji o nawiązanie dialogu społecznego w sprawie indywidualnych rachunków szkoleniowych oraz opracowania **podstawowych profili europejskich w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego**, aby uwzględnić potrzeby sektorów, krajowe wymogi dotyczące zawodów w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego zgodnie z układami zbiorowymi, zmiany w profilach zawodowych oraz potrzeby przedsiębiorstw, a także o skonsultowanie się z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

1.10. EKES wzywa do ponownej **oceny i aktualizacji wskaźników i poziomów referencyjnych**, kiedy dane na temat **skutków kryzysu związanego z COVID-19** staną się dostępne. Należy ulepszyć dane i informacje na temat kształcenia i szkolenia zawodowego, umiejętności i potrzeb rynku pracy w kontekście celów UE w zakresie kształcenia i szkolenia; ponadto nowe wskaźniki powinny przyczynić się do wdrażania **celów zrównoważonego rozwoju ONZ i europejskiego semestru**. Aby osiągnąć proponowane wskaźniki do 2025 r., monitorowanie z odpowiednią częstotliwością musiałyby oznaczać **coroczną aktualizację szeregu danych, aby lepiej śledzić postępy w sektorze kształcenia i szkolenia zawodowego**, a także danych dotyczących możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji.

1.11. EKES apeluje, aby zapewnić wszystkim osobom uczącym się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego prawo i dostęp do **włączającego, wysokiej jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz takichże praktyk zawodowych** z należytym uwzględnieniem europejskich ram jakości i skuteczności programów przygotowania zawodowego⁽⁵⁾. Poza wskaźnikiem uczestnictwa w uczeniu się opartym na pracy, który ustanowiono w proponowanym zaleceniu w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego, można opracować wskaźnik uczenia się opartego na przedsiębiorstwach, a także zachęcać do **prowadzenia praktyk zawodowych w ramach współpracy** między przedsiębiorstwami.

1.12. EKES odsyła do swojej opinii w sprawie unijnej strategii na rzecz podnoszenia umiejętności i kompetencji ekologicznych dla wszystkich⁽⁶⁾ oraz wzywa Komisję Europejską do opracowania ogólnoeuropejskiej strategii na rzecz umiejętności i kompetencji ekologicznych zgodnie z Europejskim Zielonym Ładem oraz do opracowania wskaźników dla **ram kompetencji w odniesieniu do potrzeb w zakresie umiejętności ekologicznych** przy współpracy z **rządami, partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego**.

1.13. Komitet wzywa do opracowania polityk w celu **zwiększenia atrakcyjności zawodu nauczycieli i szkoleniowców w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego** poprzez strategiczną aktualizację ich pierwotnego i ustawicznego rozwoju zawodowego, tak byli oni dobrze przygotowani do transformacji ekologicznej i cyfrowej sektora kształcenia i szkolenia zawodowego, a także poprzez poprawę ich statusu, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz warunków pracy, jak i poprzez zaangażowanie ich w opracowywanie programów nauczania w zakresie transformacji cyfrowej i ekologicznej na potrzeby szkół i instytucji oświatowych, które prowadzą kształcenie i szkolenie zawodowe, w ramach procesu prawdziwego dialogu społecznego.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 232 z 14.7.2020, s. 8.

⁽⁵⁾ Zalecenie Rady z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego

⁽⁶⁾ Opinia SOC/636 (w przygotowaniu), tytuł aktualnie zmieniany.

1.14. EKES uważa, że w ramach **Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej** ⁽⁷⁾ należy **zaoferować społecznościom szkolnym praktyczne wsparcie** na rzecz poprawy umiejętności cyfrowych i inwestycji w narzędzia cyfrowe i dostęp do internetu oraz zapewnić im pomoc, aby **każdy mógł nabyć umiejętności cyfrowe, zarówno miękkie (na potrzeby życia społecznego i osobistego), jak i twarde (powiązane z technologią i życiem zawodowym)**. Apelujemy do Komisji o przekazanie istotnych danych na temat dostępu do narzędzi cyfrowych i dostępu do internetu w szkołach w związku z narzędziem SELFIE ⁽⁸⁾. Ważne jest podnoszenie i zmiana kwalifikacji pracowników w zakresie niezbędnych umiejętności cyfrowych.

1.15. EKES zaleca przeprowadzenie **ogólnoeuropejskiego badania w celu zidentyfikowania istniejących mikroreferencji** poszczególnych organizatorów kształcenia, aby określić rzeczywiste potrzeby europejskich przedsiębiorstw, pracodawców, pracowników i osób poszukujących pracy w zakresie mikroreferencji oraz ich **wpływ na kwalifikacje** i układy zbiorowe.

1.16. EKES zaleca ulepszenie **platformy Europass** poprzez poszerzenie jej o wiarygodne informacje dla osób poszukujących pracy, osób uczących się, pracodawców i decydentów, a także udostępnienie informacji w odpowiedni sposób osobom z niepełnosprawnościami i w różnych językach, w tym w językach najczęściej używanych przez migrantów, uchodźców i osoby ubiegające się o azyl.

1.17. Komitet apeluje, aby w ramach działań na rzecz umiejętności podejmowanych na szczeblu krajowym położono nacisk na **wsparcie dla uczących się, pracujących i bezrobotnych kobiet** i zapewniono im dostosowane do potrzeb szkolenia, skupiając się przy tym także na skutecznym wsparciu dla rodzin, które borykają się z poważnymi trudnościami w kontekście kryzysu związanego z COVID-19.

1.18. EKES zachęca Komisję do opracowania działań, które zapewniłyby, by **każdy uchodźca i każda osoba ubiegająca się o azyl uzyskali możliwość walidacji swoich umiejętności i kompetencji** oraz by zapewniono im możliwości praktyk zawodowych, zmiany i podnoszenia kwalifikacji, aby osoby te weszły na rynek pracy, zgodnie z **Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej**.

1.19. EKES proponuje, by idee leżące u podstaw inicjatyw związanych ze szkolnictwem wyższym i badaniami naukowymi realizowanych w ramach programu na rzecz umiejętności i kolejnych środków z zakresu polityki stanowiły przedmiot dalszych dyskusji z rządami, odpowiednimi partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego. Partnerstwa między **sektorem przedsiębiorstw a szkolnictwem wyższym** muszą być również korzystne dla obu stron i nie powinny skutkować cięciami środków budżetowych przeznaczonych na publiczne szkolnictwo wyższe.

1.20. EKES wzywa do prowadzenia **zrównoważonych krajowych inwestycji publicznych w szkolnictwo wyższe i badania naukowe** w ramach europejskiego semestru oraz do przeznaczania na ten cel unijnych środków finansowych, aby szkolnictwo wyższe i badania naukowe w pełni sprzyjały włączeniu społecznemu i były w pełni dostępne dla studentów i przyszłych badaczy oraz zapewniały sprzyjające środowisko pracy nauczycielom akademickim i badaczom. EKES apeluje, aby propozycje dotyczące rozwoju **umiejętności i kompetencji badaczy** stanowiły przedmiot dalszych rozmów z planowanymi beneficjentami inicjatyw.

1.21. EKES wzywa państwa członkowskie do wdrożenia komunikatu z Paryża (2018) i przyszłego komunikatu z Rzymu (2020) oraz do zapewnienia poszanowania **wolności nauki i etyki naukowej, autonomii instytucjonalnej, udziału studentów i personelu w zarządzaniu szkolnictwem wyższym** oraz odpowiedzialności publicznej jako podstawy europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego. EKES wzywa państwa członkowskie do poszanowania podstawowych wartości określonych w ramach procesu bolońskiego, wdrożenia zasad dotyczących wymiaru socjalnego oraz wysokiej jakości uczenia się i nauczania, a także zwraca się do grupy monitorującej proces boloński o zapewnienie dalszego wdrożenia wspólnie uzgodnionych celów procesu bolońskiego. EKES podkreśla również znaczenie realizacji zalecenia ONZ dotyczącego statusu nauczycieli akademickich z 1997 r. ⁽⁹⁾.

2. Kontekst

2.1. W komunikacie w sprawie Europejskiego programu na rzecz umiejętności służącego zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności określono priorytety polityczne i działania, których celem jest częstsza organizacja szkoleń, objęcie szkoleniami większej liczby osób oraz organizowanie szkoleń z zakresu **umiejętności wymaganych na danym stanowisku**, w szczególności umiejętności potrzebnych w kontekście **transformacji ekologicznej i cyfrowej**.

⁽⁷⁾ Strona internetowa Komisji dotycząca nowego Planu działania w dziedzinie edukacji cyfrowej.

⁽⁸⁾ Narzędzie SELFIE

⁽⁹⁾ Rekomendacja w sprawie statusu nauczycieli akademickich

2.2. U podstaw nowej propozycji leży komunikat „Nowy europejski program na rzecz umiejętności. Wspólne działania na rzecz wzmocnienia kapitału ludzkiego, zwiększania szans na zatrudnienie i konkurencyjności” (2016)⁽¹⁰⁾. W zaktualizowanym programie na rzecz umiejętności (2020) zaproponowano **12 inicjatyw** oraz **cztery cele ilościowe, które mają zostać osiągnięte do 2025 r.** We wniosku dotyczącym zalecenia Rady w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego na rzecz zrównoważonej konkurencyjności, sprawiedliwości społecznej i odporności proponuje się **dotatkowe poziomy docelowe** dla uczestników kształcenia i szkolenia zawodowego. Niniejsza opinia dotyczy obu inicjatyw.

3. Uwagi ogólne

3.1. Pandemia COVID-19 doprowadziła do głębokiej recesji gospodarczej w Europie oraz postępującego wzrostu stopy bezrobocia. Chociaż według szacunków Eurostatu ostatnio odnotowany wzrost poziomów bezrobocia był nieznaczny w porównaniu ze spadkiem aktywności gospodarczej, to jednak oczekuje się, że **stopa bezrobocia** w UE-27 wzrośnie z 6,7 % w 2019 r. do 9 % w 2020 r.⁽¹¹⁾ Z drugiej jednak strony kryzys związany z COVID-19 spowodował przyspieszenie **transformacji cyfrowej w dziedzinie kształcenia, w pracy i w życiu codziennym.** Komisja przedstawiła zatem pakiet w sprawie polityki w **idealnym momencie** do tego, aby stał się on początkiem dyskusji na temat **skutecznych strategii kształcenia i szkolenia.**

3.2. EKES z zadowoleniem przyjmuje fakt, że program na rzecz umiejętności oraz proponowane zalecenie w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego opracowano w ramach **Europejskiego filaru praw socjalnych**, aby przyczynić się do wdrożenia jego pierwszej zasady dotyczącej prawa do kształcenia, szkolenia i uczenia się przez całe życie, które są włączające i charakteryzują się wysoką jakością. W rzeczy samej wszyscy Europejczycy powinni mieć prawo dostępu do **włączających i wysokiej jakości szkoleń oraz uczenia się przez całe życie** w ramach sprawiedliwej transformacji oraz z uwzględnieniem **zmian demograficznych.** Komitet podkreśla konieczność rozwiązania problemu **ubóstwa edukacyjnego**, które pogłębiło się w wyniku nierównego dostępu do kształcenia i szkolenia w dobie kryzysu związanego z COVID-19.

3.3. Jest zdania, że kompetencje kluczowe i umiejętności miękkie są równie istotne co „odpowiednie umiejętności” potrzebne na rynku pracy. Do takich **kompetencji kluczowych** należą **kompetencje społeczne i obywatelskie**, które każdy obywatel demokratycznego państwa powinien posiadać, szczególnie kiedy istnieje ryzyko, że wzrost **nierówności społeczno-ekonomicznych** może skutkować rozwojem radykalizmu i populizmu oraz wzrostem przestępczości. W programie na rzecz umiejętności powinno się zwrócić większą uwagę na rozwój kompetencji kluczowych w cyklach i programach kształcenia obowiązkowego, a także w odniesieniu do młodzieży i uczenia się dorosłych. Z wielkim zadowoleniem przyjmujemy nacisk, jaki w ramach programu na rzecz umiejętności kładzie się na **studia z zakresu STEM⁽¹²⁾ i kompetencje z zakresu przedsiębiorczości**, a także zrozumienie szerokich kompetencji potrzebnych w społeczeństwie i na rynku pracy, pod warunkiem że zwraca się uwagę także na umiejętności społeczne i przekrojowe. Należy dalej udoskonalać umiejętności z zakresu STEAM⁽¹³⁾, mając na uwadze, że sztuka, nauki humanistyczne, nauki społeczne i wolne zawody wnoszą znaczny wkład w krajowe PKB.

3.4. Zwracamy uwagę, że w opinii w sprawie **Europejskiego obszaru edukacji** (2018)⁽¹⁴⁾ EKES z zadowoleniem przyjął, że w ramach tej inicjatywy zaproponowano, aby w przyszłości systemy kształcenia miały bardziej włączający charakter, oraz podkreślił, że edukację na temat UE, uczenie się demokratycznych wartości, tolerancji i postawy obywatelskiej należy uznać za prawo wszystkich ludzi, w ramach koncepcji wszechstronnego kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem **osób należących do grup defaworyzowanych⁽¹⁵⁾** oraz w ramach wdrażania **Europejskiego filaru praw socjalnych.** Państwa członkowskie należy zachęcać do wdrażania zalecenia Rady w sprawie promowania wspólnych wartości⁽¹⁶⁾. Zgodnie z opinią EKES-u „Edukacja na temat Unii Europejskiej”⁽¹⁷⁾ zwracamy uwagę, że w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego oraz kształcenia dorosłych należy koncentrować się również na umacnianiu **wspólnych wartości europejskich i tożsamości UE.**

4. Uwagi szczegółowe

4.1. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycję **paktu na rzecz umiejętności na potrzeby podnoszenia i zmiany kwalifikacji pracowników.** Opracowanie tego paktu powinno odbywać się z udziałem odpowiednich **partnerów społecznych, organizacji społeczeństwa obywatelskiego oraz innych istotnych zainteresowanych stron**, zależnie od grupy dyskusyjnej, z myślą o określeniu celów w odniesieniu do adresatów takiego paktu i zapewnieniu osiągnięcia tych

⁽¹⁰⁾ COM(2016) 381 final.

⁽¹¹⁾ Komunikat prasowy Eurostatu, Euro area unemployment at 7,8%, lipiec 2020 r.

⁽¹²⁾ Nauki przyrodnicze, technologia, inżynieria i matematyka.

⁽¹³⁾ Nauki przyrodnicze technologia, inżynieria, SZTUKA i matematyka.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 62 z 15.2.2019, s. 136.

⁽¹⁵⁾ EIGE

⁽¹⁶⁾ Zalecenie Rady (Dz.U. C 195 z 7.6.2018, s. 1).

⁽¹⁷⁾ Dz.U. C 228 z 5.7.2019, s. 68. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0607(01)).

celów. W wyniku realizacji tego paktu powinny powstać **skuteczne rozwiązania skierowane do osób młodych i dorosłych**, bezrobotnych, osób nisko wykwalifikowanych oraz do pracowników, ze szczególnym uwzględnieniem tego, aby osoby należące do grup w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej miały dostęp do wysokiej jakości i włączających kształcenia i szkolenia zawodowego, kształcenia dorosłych, szkoleń służących podnoszeniu i zmianie kwalifikacji zapewnianych przez szerokie grono organizatorów, takich jak publiczne służby zatrudnienia, przedsiębiorstwa i instytucje kształcenia i szkolenia zawodowego.

4.2. Wśród kryteriów jakości dotyczących zapewniania szkoleń powinno znaleźć się kryterium związane z **walidacją uczenia się pozaformalnego i nieformalnego** dokonywaną przed rozpoczęciem jakiegokolwiek szkolenia. Wyniki szkolenia należy uznawać i poświadczać, wyraźnie wskazując poziom lub część kwalifikacji, których dotyczy świadectwo. Obowiązywanie takiego wymogu zwiększyłoby skuteczność wdrażania zalecenia Rady w sprawie ścieżek poprawy umiejętności⁽¹⁸⁾ i zalecenia Rady w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego⁽¹⁹⁾.

4.3. Zgodnie z poprzednią opinią EKES-u „Trwałe finansowanie uczenia się przez całe życie i rozwoju umiejętności w kontekście niedoboru wykwalifikowanej siły roboczej”⁽²⁰⁾ Komitet apeluje, aby plan odbudowy, instrument *Next Generation EU* i inne **fundusze unijne** (np. EFS+, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji) wykorzystywano w sposób skuteczny i spójny, aby zapewnić, by przedsiębiorstwa, w tym przedsiębiorstwa społeczne, przetrwały kryzys, by mogły oferować i utrzymać stanowiska pracy wysokiej jakości oraz by pracownicy i osoby bezrobotne otrzymały rzeczywiste wsparcie w nabywaniu umiejętności wysokiej jakości. EFS+ jako fundusz uzupełniający pomaga wdrażać reformy w zakresie kształcenia i szkolenia określone w ramach procesu europejskiego semestru, a ponadto powinien wspierać cele europejskiej strategii przemysłowej i polityki MŚP w zakresie rozwoju umiejętności.

4.4. EKES zauważa, że w swojej propozycji Komisja uznaje różne podejścia stosowane w państwach członkowskich, które dają ludziom możliwość zdobywania umiejętności przez całe życie, i mowa jest o „rachunkach”, a nie „rachunku” w liczbie pojedynczej. Koncepcja **europejskiej inicjatywy na rzecz indywidualnych rachunków szkoleniowych**, która mogłaby służyć jako inicjatywa ramowa lub szczególne wsparcie w zakresie potrzeb państw członkowskich, powinna jednak być przedmiotem dalszej analizy w ramach odpowiednich badań, aby zyskać pewność, że może ona stanowić skuteczne rozwiązanie wspierające podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz by opierała się ona na walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego w celu zapewnienia indywidualnych możliwości szkoleniowych. Należy zatem podejmować decyzje w sprawie dalszych środków z zakresu polityki z udziałem właściwych partnerów społecznych, w tym partnerów sektorowych.

4.5. Pakt na rzecz umiejętności mógłby dotyczyć w szczególności **sektorów przemysłowych**, w przypadku których istotne znaczenie ma wsparcie w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji oraz motywowanie pracowników, zgodnie z praktycznymi wytycznymi i poradami, do uczestnictwa w szkoleniach, które przyczyniają się do ich profesjonalnego i zawodowego rozwoju oraz leżą w interesie przedsiębiorstwa. W odniesieniu do **inicjatywy dotyczącej planu działania**⁽²¹⁾ oraz idei rozwoju **europejskich podstawowych profili w zakresie kształcenia i szkolenia zawodowego** warto zauważyć, że należy omówić z odpowiednimi sektorowymi partnerami społecznymi potencjalne synergie profili umiejętności sektorowych związanych z określonymi zawodami. Należy uwzględnić kompleksowe podejścia obejmujące konkurencyjność, strategie przedsiębiorstw w zakresie badań naukowych i innowacji oraz tajemnice przemysłowe.

4.6. Wszystkie osoby uczące się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego powinny mieć prawo do wysokiej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia zawodowego oraz przygotowania zawodowego zgodnie z zaleceniem Rady z 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego⁽²²⁾. We wskaźnikach dotyczących umiejętności przystosowania zawodowego wśród absolwentów programów kształcenia i szkolenia zawodowego należy uwzględnić wpływ kryzysu związanego z COVID-19 na poszczególne sektory oraz wymogi dotyczące godziwych i wysokiej jakości miejsc pracy dla absolwentów. Należy nadal zachęcać przedsiębiorstwa do organizacji wspólnych praktyk zawodowych. Projekty w zakresie **centrów doskonałości zawodowej** mogłyby w większym stopniu koncentrować się na kwestii włączenia społecznego i równego dostępu do wysokiej jakości, atrakcyjnych szkoleń. Należy rozważyć rolę organizatorów kształcenia i szkolenia zawodowego w kontekście krajowym oraz ich interakcje z partnerami społecznymi służące dostosowaniu programów nauczania do potrzeb w zakresie

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 484 z 24.12.2016, s. 1.

⁽¹⁹⁾ Zalecenie Rady z dnia 20 grudnia 2012 r. w sprawie walidacji uczenia się pozaformalnego i nieformalnego

⁽²⁰⁾ Zob. przypis 4.

⁽²¹⁾ Plan działania na rzecz współpracy sektorowej w zakresie umiejętności

⁽²²⁾ Zalecenie Rady z dnia 15 marca 2018 r. w sprawie europejskich ram jakości i skuteczności przygotowania zawodowego

umiejętności. Podobnie propozycja dotycząca udziału państw w finansowaniu konkursów EuroSkills może przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności kształcenia i szkolenia zawodowego. Wyróżniające się przygotowanie wybranych osób uczących się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego będzie jednak służyć za wzór dla rządów, jak podnieść jakość placówek kształcenia i szkolenia zawodowego, stosując skuteczne środki.

4.7. EKES przypomina konkluzje z Rygi w sprawie strategii na rzecz kształcenia i szkolenia zawodowego na lata 2015–2020, w których uzgodniono, że uczenie się oparte na pracy obejmuje praktyczne uczenie się w szkołach i przedsiębiorstwach⁽²³⁾. Jako że dostęp do niektórych form uczenia się opartego na pracy powinien być normą dla wszystkich osób uczących się w ramach kształcenia i szkolenia zawodowego, wskaźniki dotyczące uczestnictwa w uczeniu się opartym na pracy zdecydowanie nie są ambitne i raczej nie mogą przyczynić się do zwiększenia oferty praktyk zawodowych.

4.8. **Gromadzenie informacji na temat umiejętności** na szerszą skalę w oparciu o niedawne prace Cedefop⁽²⁴⁾ ma podstawowe znaczenie również w kontekście określania i monitorowania osiągnięć państw członkowskich w związku ze wskaźnikami w zakresie kształcenia dorosłych oraz kształcenia i szkolenia zawodowego. **Prognozowanie/przewidywanie potrzebnych umiejętności** w związku z przemianami społecznymi i zmianami na rynku pracy ma istotne znaczenie dla zapewnienia lepszego zarządzania strategiami w zakresie umiejętności w ramach skutecznego dialogu społecznego i konsultacji z odpowiednimi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i zainteresowanymi stronami, w tym przedsiębiorstwami. Byłoby dobrze, aby wskaźniki proponowane w ramach programu na rzecz umiejętności i proponowanego zalecenia w sprawie kształcenia i szkolenia zawodowego ponownie rozważono i zaktualizowano po przeprowadzeniu badania dotyczącego wpływu kryzysu związanego z COVID-19 na kształcenie, szkolenie i rynek pracy.

4.9. Zasadniczo należy ulepszyć dane i informacje na temat kształcenia i szkolenia zawodowego, umiejętności i potrzeb rynku pracy w kontekście celów UE w zakresie kształcenia i szkolenia oraz nowych wskaźników zaproponowanych w celu skutecznego wdrażania **celów zrównoważonego rozwoju ONZ**, w szczególności celu 4 (edukacja), celu 5 (równość), celu 8 (godna praca) i celu 13 (zmiana klimatu), oraz **uropejskiego semestru**. Aby osiągnąć proponowane wskaźniki do 2025 r., co roku należałoby aktualizować częstotliwość monitorowania prowadzonego przez Eurostat i inne agencje, takie jak Cedefop i Eurofound. Dodatkowe wskaźniki mogłyby ułatwić przedsiębiorstwom i pracownikom określenie ich potrzeb w zakresie inwestycji, szkoleń i umiejętności, ze szczególnym uwzględnieniem „odsetka przedsiębiorstw **zapewniających szkolenia** z podziałem na rodzaje szkolenia” oraz „wydatków ponoszonych przez przedsiębiorstwa z tytułu kursów szkoleniowych, przedstawionych jako udział procentowy w całkowitych kosztach pracy”. Eurostat gromadzi już takie dane co pięć lat, ale taka częstotliwość nie sprzyja zwiększeniu **aktywnego udziału partnerów społecznych w przewidywaniu/prognozowaniu umiejętności oraz organizacji wymaganych szkoleń**, a należy pamiętać, że jest to obszar, który zgodnie z programem na rzecz umiejętności wymaga udoskonalenia. Płatny urlop szkoleniowy jako element negocjowanych układów zbiorowych może stanowić narzędzie uwzględniane we wskaźnikach, podobnie jak poziom udzielania informacji i wskazówek pracownikom.

4.10. W opinii EKES-u dotyczącej unijnej strategii na rzecz podnoszenia umiejętności i kompetencji ekologicznych dla wszystkich⁽²⁵⁾ wskazuje się, że **odpowiedzialność środowiskowa to obowiązek każdego człowieka**. Wszyscy, w szczególności pracownicy w upadających sektorach, powinni mieć możliwość **aktywnego podnoszenia i zmiany kwalifikacji**, co ułatwi sprawiedliwą transformację w kierunku zielonej gospodarki. Należy monitorować organizację szkoleń w zakresie miękkich (przydatnych w codziennym życiu i w życiu społecznym) oraz twardych (techniczne kwalifikacje zawodowe) **umiejętności i kompetencji ekologicznych**, przy czym takie monitorowanie musi opierać się na jasnym wskaźniku dotyczących wszystkich Europejczyków, a nie wyłącznie dorosłych. Tego rodzaju wskaźnik i unijną strategię na rzecz umiejętności i kompetencji ekologicznych należy określić na podstawie wyników dogłębnej **unijnej analizy i oceny krajowych strategii na rzecz umiejętności i kompetencji ekologicznych**. Wskaźniki i **ramy kompetencji w zakresie umiejętności ekologicznych** należy określać w oparciu o otwartą metodę współpracy. **Nauczyciele i szkoleniowcy w obrębie kształcenia i szkolenia zawodowego** powinni być objęci wysokiej jakości ustawicznym doskonaleniem zawodowym również w przedsiębiorstwach⁽²⁶⁾, a także muszą uczestniczyć w tworzeniu programów nauczania w zakresie transformacji cyfrowej i ekologicznej.

⁽²³⁾ Zob. definicja uczenia się opartego na pracy w przypisie 6 do konkluzji z Rygi z 2015 r.

⁽²⁴⁾ Strona internetowa Cedefopu poświęcona gromadzeniu informacji na temat umiejętności.

⁽²⁵⁾ Zob. przypis 6.

⁽²⁶⁾ Cedefop, *Guiding principles on professional development of trainers in VET*, 2014 r., i ETUCE Policy Paper on VET in Europe, 2012.

4.11. Podkreślamy, że **szkoły mają do odegrania istotną rolę społeczną**, a cyfryzacja nie stanowi celu sama w sobie, tylko ma służyć jako narzędzie wspomagające metody nauczania. Skuteczne wsparcie dla szkół, uczniów i studentów, nauczycieli, rodziców i rodzin w zakresie poprawy umiejętności cyfrowych oraz inwestycji w odpowiednie wyposażenie ma kluczowe znaczenie, a kwestię tę należy uwzględnić w europejskim semestrze i **Planie działania w dziedzinie edukacji cyfrowej**. W związku z nieustanną cyfryzacją przemysłu i gospodarki ważne jest, aby pracownicy mogli podnosić niezbędne kompetencje cyfrowe i przekwalifikowywać się w ich kierunku przy wykorzystywaniu dialogu społecznego. Komitet apeluje do Komisji o przekazanie istotnych danych na temat dostępu do narzędzi cyfrowych i internetu w szkołach w związku z narzędziem SELFIE ⁽²⁷⁾.

4.12. Należy wypracować w porozumieniu z partnerami społecznymi wspólną europejską definicję i zrozumienie **mikroreferencji**. EKES zaleca przeprowadzenie ogólnoeuropejskiego badania w celu zidentyfikowania istniejących mikroreferencji stosowanych przez przedsiębiorstwa w poszczególnych sektorach, organizatorów szkoleń i instytucje edukacyjne (kształcenia i szkolenia zawodowego oraz szkolnictwa wyższego) oraz określenia potrzeb i interesów europejskich przedsiębiorstw, pracodawców, pracowników i osób poszukujących pracy w zakresie uzyskania i żądania okazania mikroreferencji. Mikroreferencje można uznać za zaledwie jedno z kilku rozwiązań i wyników procedur w dziedzinie uznawania oraz podnoszenia lub zmiany kwalifikacji. W mikroreferencjach należy wyraźnie stwierdzić, w jaki sposób świadectwo odnosi się do pełnych kwalifikacji. Kwestia określenia norm i dalszych środków z zakresu polityki na szczeblu unijnym w zakresie mikroreferencji musi zostać omówiona z partnerami społecznymi, w szczególności w celu zapewnienia jakości i przejrzystości, a jednocześnie należy rozważyć przeprowadzenie ogólnounijnego badania i dogłębnej oceny skutków obejmującej wpływ na kwalifikacje i układy zbiorowe.

4.13. W kontekście uruchomienia nowej **platformy Europass** kwestię zaufania do certyfikacji i kwalifikacji można by rozwiązać za sprawą cyfrowych poświadczeń, z poszanowaniem procedur uznawania i walidacji. Należy również zapewnić dostęp do informacji dla osób z niepełnosprawnościami i w różnych językach, w tym w językach najczęściej używanych przez migrantów, uchodźców i osoby ubiegające się o azyl. Należy dokładniej rozważyć ideę stosowania cyfrowych odznak do celów przyspieszonego uznawania.

4.14. EKES z zadowoleniem przyjmuje propozycje Komisji dotyczące wsparcia strategicznych krajowych działań w zakresie podnoszenia kwalifikacji ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia **włączenia społecznego i równouprawnienia płci** w obrębie kształcenia i szkolenia zawodowego. Z ostatnich sprawozdań ONZ ⁽²⁸⁾, Rady Europy i Europejskiego Instytutu ds. Równości Kobiet i Mężczyzn (EIGE) ⁽²⁹⁾ wynika, że kryzys związany z COVID-19 szczególnie **silnie odczuły kobiety mające rodziny**. Odnotowano „wzrost przemocy domowej i seksualnej oraz przemocy ze względu na płeć” wymierzonej w kobiety, a „na uwagę zasługuje również kwestia ewentualnych długotrwałych skutków pandemii pod względem równowagi między życiem prywatnym a zawodowym oraz kwestia niezależności ekonomicznej kobiet, z których wiele może stanąć przed trudnym wyborem i zdecydować się na pracę niezarobkową” ⁽³⁰⁾. EKES proponuje zatem, aby w ramach działań na rzecz umiejętności podejmowanych na szczeblu krajowym położono nacisk na wsparcie dla uczących się, pracujących i bezrobotnych kobiet, zapewniając im dostosowane do potrzeb szkolenia. W ramach tych działań należy również skupić się na skutecznym wsparciu rodzin, które musiały zmierzyć się z poważnym problemami w czasach kryzysu związanego z COVID-19.

4.15. EKES przypomina, że **należy zapewnić równe traktowanie uchodźców niezależnie od osiągniętego przez nich poziomu umiejętności**, a każdy uchodźca i każda osoba ubiegająca się o azyl powinni mieć możliwość walidacji swoich umiejętności i kompetencji oraz odbycia praktyk zawodowych, zmiany i podnoszenia kwalifikacji, aby wejść na rynek pracy, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej. W ramach **paktu o migracji i azylu** należy uznać, że uchodźcy mają różne umiejętności i poziomy kwalifikacji, które mogą stanowić wartość dodaną z punktu widzenia potrzeb państw przyjmujących, ich lokalnego rynku pracy i przedsiębiorstw.

4.16. Należy szukać większej liczby punktów wspólnych europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego z europejską przestrzenią badawczą, aby osiągnąć **lepszą jakość i wyższy poziom włączenia społecznego w zakresie szkolnictwa wyższego i badań naukowych** z myślą o wszystkich uczniach i studentach niezależnie od ich wieku lub sytuacji społeczno-ekonomicznej. Poprawa jakości i szersze uznawanie studiów w przypadku szkół wyższych musi stanowić istotny punkt inicjatywy dotyczącej europejskich szkół wyższych. Chociaż szkolnictwo wyższe stanowi obszar kompetencji krajowych, to jednak wydaje się, że wnioski Komisji dotyczące europejskiego dyplomu, statutu europejskich szkół wyższych oraz europejskiego systemu uznawania i zapewniania jakości stanowią krok w kierunku synchronizacji studiów. EKES apeluje zatem, aby idee, na których opierają się te inicjatywy, oraz późniejsze środki z zakresu polityki stanowiły przedmiot dalszych dyskusji z rządami, odpowiednimi partnerami społecznymi i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.

⁽²⁷⁾ Narzędzie SELFIE

⁽²⁸⁾ UN Policy Brief: The Impact of COVID-19 on Women, 2020

⁽²⁹⁾ Zob. właściwa strona internetowa EIGE.

⁽³⁰⁾ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/women-s-rights-and-covid-19>

4.17. EKES wskazuje, że kryzys związany z COVID-19 wywarł bardzo niekorzystny wpływ pod względem liczby osób przyjmowanych na studia, frekwencji na zajęciach, roli społecznej uczelni oraz ich inwestycji. Należy zapewnić prowadzenie zrównoważonych krajowych inwestycji publicznych w szkolnictwo wyższe i badania naukowe oraz udoskonalić przeznaczanie na ten cel unijnych środków finansowych, aby szkolnictwo wyższe i badania naukowe w pełni sprzyjały włączeniu społecznemu i były w pełni dostępne dla studentów i przyszłych badaczy oraz zapewniały sprzyjające środowisko pracy nauczycielom akademickim i badaczom.

4.18. Partnerstwa między sektorem przedsiębiorstw a szkolnictwem wyższym muszą być równie korzystne dla obu stron i nie mogą powodować wywierania nacisków z zewnątrz, a także muszą zapewniać odpowiednie wyważenie własnych prac w zakresie badań naukowych i innowacji prowadzonych przez przedsiębiorstwa oraz oddzielnych celów publicznego szkolnictwa wyższego i badań naukowych. W związku z wnioskami dotyczącymi programu na rzecz umiejętności należy wziąć pod uwagę zobowiązania podjęte przez ministrów 48 państw uczestniczących w procesie bolońskim, zgodnie z którymi „u podstaw europejskiego obszaru szkolnictwa wyższego leży **wolność nauki i etyka naukowa, autonomia instytucjonalna, udział studentów i personelu w zarządzaniu szkolnictwem wyższym oraz odpowiedzialność publiczna** w zakresie i ze strony szkolnictwa wyższego”. EKES odsyła również do zalecenia ONZ dotyczącego statusu nauczycieli akademickich z 1997 r. ⁽³¹⁾.

4.19. Zgodnie z art. 13 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej: „Sztuka i badania naukowe są wolne od ograniczeń. Wolność akademicka jest szanowana” ⁽³²⁾. Propozycje dotyczące opracowania europejskich ram kompetencji dla **badaczy**, określenia systematyki umiejętności badaczy oraz opracowania programów nauczania w zakresie otwartej nauki i zarządzania nauką dla badaczy stanowią ambitne pomysły, ale jednocześnie podają w wątpliwość wolność nauki instytucji szkolnictwa wyższego pod względem przygotowania przyszłych nauczycieli akademickich i badaczy do działania na rzecz większej wolności w zakresie wiedzy i badań naukowych.

Bruksela, dnia 29 października 2020 r.

Christa SCHWENG
Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

⁽³¹⁾ Rekomendacja w sprawie statusu nauczycieli akademickich, 1997.

⁽³²⁾ Karta praw podstawowych Unii Europejskiej